

Vihreän liiton lapsiperheohjelma

Vihreän lapsiperhepolitiikan perusta	1
Lapset tulevat perheisiin monella tavalla.....	2
Työn ja perheen yhteensopivuus.....	4
Kohti perustuloa.....	4
Vanhemmuus ja taloudellinen turvallisuus	4
Työelämä ja tasa-arvo	8
Perhepalvelut paremmiksi.....	10
Palveluiden peruseriaatteet	10
Varhaiskasvatukseen vaihtoehtoja	10
Kotivanhempaa ei jätetä.....	11
Uussuomalaisetkin mukaan.....	12
Perhenäkökulmaa terveydenhuoltoon.....	13
Vammaisille yksilöllisiä ratkaisuja	14
Koti ei ole aina hyvä paikka.....	14
Lapsi ja perhe yhteiskunnassa.....	16
Lapsille hyvä asuinympäristö on hyvä kaikille.....	16
Osallisuuden vahvistaminen	17
Lapsuuden suojele.....	18

Vihreän lapsiperhepolitiikan perusta

Lapsissa on tulevaisuus. Vihreä ideologia perustuu ajatukselle huolehtia myös tulevista sukupolvista ja jättää heille kelvollinen maapallo elää. Lapsipolitiikassa tulevaisuudesta huolehtiminen tarkoittaa sitä, että kaikille lapsille tarjotaan mahdollisimman hyvä lapsuus, mikä on hyvän elämän tärkeä edellytys.

Lapsipolitiikan lähtökohtana on lapsen etu. Vaikka useimmiten on järkevää käsitellä lapsen asioita koko perheen näkökulmasta, lapsi pitää päätöksenteossa huomioida myös itsenäisenä yksilönä. Lapsen etua, lapsen fyysisiä ja psyykkisiä tarpeita, on pidettävä lasta koskevan päätöksenteon lähtökohtana.

Vihreiden mielestä perheen käsite on laaja. Perhe voi tarkoittaa kahden huoltajan ja lasten muodostamaa perhettä, yksinhuoltaja- tai uusperhettä, lapsetonta perhettä tai perhettä, jossa vanhemmat ovat samaa sukupuolta. Perheeseen voi kuulua myös useamman kuin kahden sukupolven jäseniä. Perheen hyvinvoinnin tai onnellisuuden kannalta ratkaisevaa ei ole perheen kokoonpano vaan ihmissuhteet ja perheenjäsenten välinen vuorovaikutus.

Lapsiperhepolitiikka ei ole väestöpolitiikkaa. Vihreät haluavat irrottaa lapsiperhepolitiikan suoraviivaisen kytkeytymisen väestöpolitiikkaan. Vihreät eivät näe sen ensisijaisena tavoitteena väestönkasvun sääntelyä, vaikka sillä on vaikutuksia syntyvyyteen. Jos lasten hankkimisen esteitä poistettaisiin, syntyvyys varmasti kasvaisi jonkin verran. Vihreiden mielestä syntyvyyden lisääminen ei kuitenkaan ole ainoa tai edes ensisijainen tapa ratkaista sitä, kuinka työvoiman riittävyys tulevaisuudessa turvataan. Ekologisesti kestävämpää ja globaalisti oikeudenmukaisempaa on pyrkiä korjaamaan väestörakennetta suunnitelmallisella maahanmuuttopolitiikalla.

Vihreän lapsi- ja perhepolitiikan lähtökohtana on poistaa esteitä toivottujen lasten saamiselta ja antaa syntyneille lapsille paras mahdollinen lapsuus. Lasten saaminen on monille ihmisille erittäin tärkeä osa elämää ja yhteiskunnan tulee mahdollistaa tämä. Toisaalta kaikki ihmiset eivät halua tai voi saada lapsia, eikä ihmisiä saa arvottaa sen mukaan onko heillä lapsia vai ei.

Lapsiperheohjelma keskittyy lapsiperheisiin. Useimmat ihmiset ovat jonkin perheen jäseniä, ja siksi useimmat poliittiset päätökset vaikuttavat perheiden elämään jotakin kautta. Toisaalta nykyinen

yhteiskuntapolitiikkamme huomioi yksilöt perheensä jäseninä enimmäkseen lapsiperhe-elämänvaiheessa ja niin tehdään myös tässä ohjelmassa.

Lapsiperhepolitiikkaa käsitellään myös muissa Vihreän liiton ohjelmissa kuten periaate-, työelämä-, koulutus- ja päihdepoliittisessa ohjelmassa.

Lapset tulevat perheisiin monella tavalla

Sekä vapaaehtoinen lapsettomuus että lasten hankinta ovat arvostettavia ratkaisuja, eikä perheille tule aiheuttaa paineita toisenlaisiin ratkaisuihin. Suurin osa lapsista syntyy biologisten vanhempiensa muodostamaan perheeseen, mutta perhemuodot ovat jatkuvasti moninaistuneet. Myös lapsettomuus on yleistynyt. Lapsettomuus on nykyisin tilapäinen tai pysyvä ongelma jo joka kuudennessa perheessä.

Osa perheistä ei toivo elämäänsä lapsia, mutta monille lapsettomuus ei ole oma valinta. Tahaton lapsettomuus on yleistynyt mm. siksi, että ensimmäisen lapsen hankintaa lykätään entistä myöhäisemmäksi. Tahaton lapsettomuus ei kosketa ainoastaan ensimmäistä lastaan haluavia pareja, vaan myöhemmäksi siirretyn lasten saamisen vuoksi yhä useammilla toista tai kolmatta lasta haluavilla on vaikeuksia toteuttaa toiveensa.

Taulukko 1. Perusfaktoja suomalaisperheistä

Kaikista perheistä %	1985	2003
Aviopari, ei lapsia	24,3	32,7
Aviopari ja lapsia	52,7	34,1
Avopari, ei lapsia	6,6	12,3
Avopari ja lapsia	3,5	7,7
Äiti ja lapsia	11,2	11,0
Isä ja lapsia	1,7	2,1
Rekisteröity pari	-	0,0*
Lapsiperheistä %		
Yhden lapsen perheitä	46,5	43,3
Kahden lapsen perheitä	39,3	38,0
Kolmen lapsen perheitä	11,2	14,0
Vähintään neljän lapsen perheitä	2,9	4,7
	*n=550	

Terveydenhuollon priorisointipaineissa myös hedelmöityshoitojen kuulumista julkisen sektorin toiminnaksi on kyseenalaistettu. Kuitenkin nimenomaan hedelmöityshoitojen tulisi olla priorisoinnissa vahvoilla. Ne ovat yksi vaikuttavimmista hoitomuodoista eikä hoito ole kovin kallista. Tahaton lapsettomuus on monille vaikea ongelma, jota voidaan ja tulee hoitaa, tarpeen vaatiessa myös psyykkisesti.

Myös naispareilla ja yksinäisillä naisilla tulee olla oikeus hedelmöityshoitoihin. Naisparien hedelmöityshoidot eivät vaaranna lapsen etua, sillä tutkimusten mukaan vanhempien sukupuoli ei vaikuta lapsen kokemaan vanhemmuuteen tai lapsen myöhempään seksuaaliseen suuntautumiseen. Myöskään se, että lapsella on pelkästään äiti, ei yleensä vaikuta lapsen kehitykseen kielteisesti, varsinkaan silloin, kun yksin toteutunut vanhemmuus on tietoisien päätöksen tulos.

Tieteen edistyessä hedelmöityshoidot voivat monipuolistua; apua voi löytyä myös niille, joille lasten saanti on nyt mahdotonta. Lapsettomuuden hoidon rajat ja vastuut on selvitettävä tarkoin. On varmistettava, että perushoidot ovat varallisuudesta riippumatta kaikkien ulottuvilla.

Adoptiovanhemmuutta tulee tukea nykyistä enemmän, koska näin mahdollisimman moni perhettä vailla oleva lapsi saisi rakastavat vanhemmat. Mahdollisuus perheen sisäiseen adoptioon on toteutettava pikimmiten. Näin turvataan lapsen oikeus myös toiseen vanhempansa sekä sisaruksiin.

Taulukko 2. Lapset tulevat perheisiin monella tavalla.

	1970	1985	2003
syntyneet	64600	62800	56400
35 v täyttäneitä synnyttäjistä %	8,8	12,9	19,4

	1993	2003
hedelmöityshoidot	3200	7600
- niistä syntyneitä	500	1600
- joista lesbopareille ja itsellisille naisille		15-45
adoptiot		
- vuosittain kotimaisia	40-60	30-50
- vuosittain ulkomaisia	100-150	300-400
kodin ulkopuolelle sijoitukset	9700	14400

On tärkeää antaa adoptiovanhemmille ja lapsille aikaa tutustua toisiinsa ja sopeutua uuteen elämäntilanteeseen. Siksi adoptiovan perheen tulisi aina saada vanhempainrahaa yhtä kauan kuin mitä biologiset vanhemmat saavat lapsen syntymän jälkeen. Adoptoitavan lapsen ikä ei ole peruste lyhentää vanhempainrahakautta. Myös samaa sukupuolta olevilla pareilla ja yksin elävillä henkilöillä tulee olla oikeus adoptioon.

Kansainvälinen adoptio on nykyisin varsin kallis ja hidas prosessi. Mahdollisuuksia kansainväliseen adoptioon on parannettava muun muassa lisäämällä resursseja adoptiojärjestöille ja ottolapsineuvontaan.

Adoption tulisi useammin olla vaihtoehto pitkäaikaisesti huostaan otettujen lasten sijaishuollolle tilanteissa, joissa vauvaikäisen lapsen vanhemman ennuste vanhempana on esimerkiksi erittäin vaikeiden päihde- tai mielenterveysongelmien takia hyvin huono. Adoptio voisi pysyvänä ratkaisuna turvata lapsen kasvun ja kehityksen paremmin kuin lapsen kehitystä vaarantava toistuva siirtely biologisten vanhempien, sijaisperheiden ja lastenkodin välillä.

Lapsi voi tulla perheeseen myös sijaishuollon kautta. Huostaan otettujen lasten perhehoitoa on suosittava laitoshoidon sijaan, koska perhehoito turvaa paremmin pysyvät kiintymyssuhteet. Valitettavasti Suomessa laitoshoidon perinne on erityisen vahva ja perhehoitajien määrä on Suomessa viime vuosina yhä laskenut. Hoidosta saatavan korvauksen pienuus sekä työehtoihin liittyvät ongelmat vaativat korjausta, jotta huostaan otettujen lasten perhehoito yleistyisi. Myös yksin elävien ja samaa sukupuolta olevien parien tulisi voida toimia sijaisperheenä.

Ehdotuksia:

- Taataan hedelmöityshoidot myös vähävaraisille.
- Naisilla tulee olla oikeus hedelmöityshoitoihin perhesuhteista riippumatta.
- Vanhempainrahaa tulee maksaa yhtä kauan riippumatta siitä, onko lapsi syntynyt biologisista vanhemmista vai adoptoitu tai siitä, kuinka vanhana lapsi on adoptoitu.
- Myös samaa sukupuolta olevilla henkilöillä tulee olla oikeus adoptioon.
- Mahdollisuuksia kansainväliseen adoptioon on lisättävä mm. lisäämällä resursseja adoptiojärjestöille ja ottolapsineuvontaan.
- Huostaan otetun lapsen adoptiota on suosittava nykyistä enemmän.
- Perhehoitajien hoitopalkkiota on nostettava ja työehtoja parannettava.

Työn ja perheen yhteensopivuus

Kohti perustuloa

Kaikilla lapsilla on oikeus hyvinvointiin, tasapainoiseen kasvuun ja oppimiseen – täysipainoiseen lapsuuteen. Vanhemmilla on ensisijainen huolenpito- ja kasvatusvastuu lapsista ja nuorista. Yhteiskunnan rakenteiden on tuettava perheiden mahdollisuutta kantaa tätä vastuuta eri elämäntilanteissa.

Vihreiden tavoittelema perustulo helpottaisi monien taloudellisessa ahdingossa elävien lapsiperheiden tilannetta ja toisi perheiden talouteen lisää ennustettavuutta ja turvallisuutta. Perustulo antaisi perheille edellytyksiä toteuttaa joustavia työaikaratkaisuja elämäntilanteensa ja etenkin lasten tarpeiden mukaan. Perustulojärjestelmän toteuttamiseen voi kulua aikaa, ja sitä ennen nykyisiä sosiaalipoliittisia järjestelmiä ja työelämää on uudistettava perheiden taloudellisen aseman turvaamiseksi ja perheenjäsenten yhdessäoloajan lisäämiseksi.

Perustulojärjestelmän mahdollisesta toteutumisesta huolimatta palkkatyö tulee jatkossakin olemaan yhteiskunnan taloudellisen rakenteen perusta. Työriippuvuus ei ole hyve, parisuhteen ja lasten hyvinvoinnista huolehtiminen on.

Vanhemmuus ja taloudellinen turvallisuus

Artikla 27: Lapsilla on oikeus kunnolliseen elintasoon.
(Artiklat ovat Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimuksesta)

Artikla 26: Lapsilla on oikeus nauttia sosiaaliturvasta.

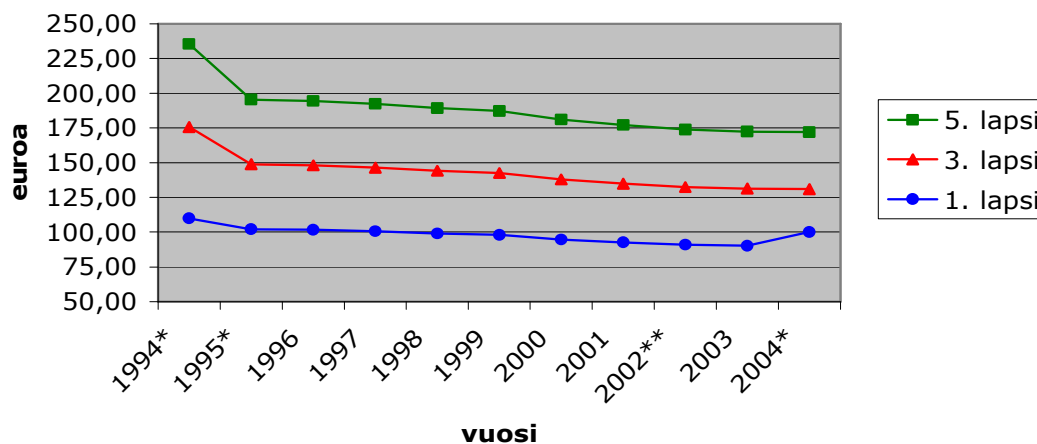
Lapsiperheiden tulojen kehitys on jäänyt jälkeen muista yhteiskuntaryhmistä ja pienituloisten lapsiperheiden lukumäärä on kasvanut. Köyhyysriski on suurin niissä perheissä, joissa lapset ovat pieniä ja perheissä, joissa lapsia on enemmän kuin kolme. Kaikkein yleisimmin toimeentulo-ongelmat koettelevat yksinhuoltajaperheitä.

Lapsilisän tarkoitus on tasata lapsiperheiden ja lapsettomien perheiden taloudellista asemaa. Lapsilisän määrän ei pitä olla sidottu vanhempien tuloihin. Lapsilisiä ei ole 1990-luvun laman jälkeen juuri lainkaan nostettu, vaikka lapsiperheiden köyhyys on tänä aikana tutkitusti lisääntynyt. Kiireisintä on korottaa alle kouluikäisten lasten vanhemmille sekä yksinhuoltajavanhemmille maksettavia lapsilisiä.

Taulukko 3. Lapsilisän reaaliarvon kehitys 1994—2004 (vuoden 2004 rahana).

	1. lapsi	2. lapsi	3. lapsi	4. lapsi	5. lapsi	yh.korot.
1994*	110,01	138,97	175,63	198,79	235,46	38,60
1995*	102,18	125,49	148,79	172,09	195,40	38,20
1996	101,65	124,83	148,01	171,19	194,37	38,00
1997	100,58	123,52	146,45	169,39	192,33	37,60
1998	98,97	121,55	144,12	166,69	189,26	37,00
1999	97,90	120,23	142,56	164,89	187,21	36,60
2000	94,69	116,29	137,88	159,48	181,07	35,40
2001	92,55	113,66	134,77	155,88	176,98	34,60
2002**	90,99	111,72	132,44	153,17	173,89	33,97
2003	90,18	110,72	131,26	151,80	172,34	33,67
2004*	100,00	110,5	131,00	151,5	172	33,60

*tarkistus lapsilisän tasoon **europyöristys
yh.korot. = yksinhuoltajakorotus

Kuva 1. Lapsilisän reaaliarvon kehitys 1994—2004 (vuoden 2004 rahana).

Pienintä vanhempainrahaa on korotettava tuntuvasti. Vähimmäispäivärahaa saavat vanhemmat ovat taloudellisesti erittäin vaikeassa asemassa.

Nuoren aikuisen elämässä monet suuret asiat kuten opinnot, lasten saaminen, työelämään siirtyminen ja työelämässä eteneminen osuvat samaan elämänvaiheeseen. Näitä suuria elämänvalintoja on voitava toteuttaa samanaikaisesti ja lomittain.

Opintojen joustavuus antaa ihmisille mahdollisuuden hankkia lapsia silloin, kun se heille parhaiten sopii. Vanhemmuuden ja opiskelun yhdistämisestä tulee helpottaa esimerkiksi ottamalla vanhemmuus paremmin huomioon opintojen ohjauksessa ja järjestämällä opiskelijoiden lapsille myös lyhytaikaisia päivähoitomahdollisuuksia. Lisäksi opiskelijalle on maksettava korkeampaa äitiyspäivärahaa. Äitiyspäivärahan maksu sidottaisiin tällöin laskennalliseen palkkaan opintoajalta kertyvien eläkkeiden tapaan. Opintotukeen tulisi liittää myös lapsikorotus, jotta opiskelevien vanhempien opiskeluun annettaisiin riittävät taloudelliset resurssit.

Taulukko 4. Minimivanhempainrahan saajat

	2000	2001	2002	2003	2004
lukumäärä	28087	25166	24088	20369	18151
Minimipäivät % kaikista korvatusta päivästä	27,3	26,1	25,2	21,3	18,5

Taulukko 5. Minimivanhempainrahaa saaneet äidit ammattiaseman mukaan.

	ammattiasema %	2003	2004
ammattissa toimineet	yrittäjät, itsenäiset		
	ammattinharjoittajat ja yrittäjäperheen jäsenet	3	3
	palkansaajat	34	29
	muut ammatissa toimineet	2	2
ammattissa toimimattomat	opiskelijat	23	27
	perheenemännät	14	12
	muut ammatissa toimimattomat	10	10
ammattia ei voida luokitella		14	15

Myös lapsia saavien yrittäjien tilanne on hankala. Erityisesti ongelmia on naisyrittäjillä, joiden yritys on hyvin pieni. Yrittäjä-äidin raskauden aiheuttamia poissaoloja ei korvata lainkaan, ja raskauden aikainen sijaisjärjestelmä puuttuu kokonaan. Aloittava naisyrittäjä, joka tulee raskaaksi yrityksen toiminnan alkuvaiheessa, joutuukin yleensä luopumaan yrittäjyydestä. Taloudellisia vaikeuksia saattaa koitua myös isyyslomaa pitävälle miesyrittäjälle. Vanhemmuuden kustannusten jakaminen kaikkien työnantajien kesken auttaisi ratkaisemaan näitä ongelmia (ks. Taulukko 6). Yrittäjän olisi saatava verovähennystä sairaan lapsen hoitajan palkkaamisesta.

Perheissä, joissa toinen vanhemmista on valinnut pidempiaikaisen kotivanhemmuuden, pitää kotivanhemman eläketurva parantaa. Avioerolainsäädäntöä on uudistettava siten, että avioliiton aikana kertynyt eläketurva jaetaan erossa kuten omaisuus.

Lapsen elatusavun määrätymisperusteille on luotava valtakunnalliset kriteerit. Lisäksi on tehostettava maksamattomien elatusapujen perintää. Toisaalta elatusvelvollisten asemaa on parannettava, koska etävanhemman hyvinvointi heijastuu myös hänen lapsensa hyvinvointiin.

Ylisukupolvista köyhyyttä ylläpitäviä rakenteita täytyy purkaa. Esimerkiksi perheen lasten tuloja ei tulisi huomioida kun toimeentulotukea määritellään.

Hyvä asuntopolitiikka on osa onnistunutta lapsiperhepolitiikkaa. Kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen puute ja omistusasuntojen kalleus kaventavat perheiden mahdollisuutta valita elämäntilanteeseen sopivin asuntomuoto.

Perheillä pitäisi olla mahdollisuus asua riittävän väljästi ilman, että seurauksena on perheen taloutta kohtuuttomasti kuristava vuokra tai lainanmaksu. Kohtuuhintaiset perheasunnot osaltaan helpottaisivat perheen ja työn yhteensovittamista, kun vanhempien mahdollisuudet työajan lyhentämiseen kasvaisivat. Epäonnistuneen asuntopolitiikan seurauksena osa lapsiperheistä ahtautuu omaan, usein alimitoitettuun asuntoon.

Se, että rakennusliiketoiminnan tuotto on korkea mutta asuntoja ei silti rakenneta tarpeeksi, viittaa siihen, että rakennusmarkkinoilla vallitsee häiriötila. Asia pitää selvittää perusteellisesti ja purkaa markkinahäiriötä ylläpitävät rakenteet ja sidokset.

Asuntorakentamiseen soveltuvien kohtuuhintaisten rakentamattomien tonttien puute ja kuntien niukat resurssit kaavoitukseen ja kunnallistekniikan rakentamiseen hidastavat asuntorakentamista. Rakentamattoman maan kiinteistövero onkin nostettava. Toisaalta kuntien on käytettävä tehokkaammin hyväkseen käytössään olevia välineitä, kuten kaavoitusmonopolia ja maanhankintaoikeuksia asuntotuotannon tehostamiseksi.

Perheasuntotuotantoa on lisättävä sekä kunnallisessa että aravavuokratuotannossa. Myös itse järjestelmissä on korjaamisen varaa. Aravalainojen korot ylittävät tällä hetkellä markkinaehtoisten lainojen korot, minkä seurauksena uustuotantoa ei käynnisty ja talojen oikea-aikaiset peruskorjaukset ovat pysähdyksissä. Korot on laskettava markkinakorkoja alhaisemmalle tasolle. Asumisoikeusasuntojen lainoihin on tehtävä vastaavat muutokset, sillä nykyisellä korkokannalla ne eivät ole alkuperäisen tavoitteensa mukainen edullinen asumismuoto.

Aravavuokra-asunnot kiertävät hitaasti. Siksi aravavuokra-asunnon "periytyminen" sukupolvelta toisille on tehtävä mahdolliseksi vain siinä tapauksessa, että myös perillinen mahtuu vuokraehtoisten tulorajoihin.

Toisaalta ei ole järkevää, että tulojen noustessa yli aravarajojen asukas joutuu muuttamaan pois asunnostaan. Aukkaan tulojen noustessa häneltä pitäisi voida periä hieman korkeampaa vuokraa tai että asukkaalla pitäisi tulojen parantuessa olla mahdollisuus lunastaa vuokra-asunto itselleen. Tämä auttaisi myös ehkäisemään sosiaalisesti yksipuolisten asuinalueiden syntyä.

Usein omistusasunto tulee sopivaksi vasta, kun lapset muuttavat pois kotoa tai ison omistusasunnon hankkiminen mahdollistuu vasta, kun lapset jo kohta muuttavat pois.

Perheasunnoksi tarkoitettut suuret asunnot ovat nykyisin usein yksinäisten, vanhempien pariskuntien käytössä. Heitä tulisi kannustaa myymään asuntonsa lapsiperhevaiheessa eläville. Asunnosta saatava myyntivoitto tulee voida rahastoida itselle hoito- tai eläkevakuutuksena ilman veroseuraamuksia etuutta rahastoitaessa tai nostettaessa.

Ehdotuksia:

- Lapsilisiä on korotettava ja etusijalle on asetettava alle kouluikäisten lasten vanhemmille sekä yksinhuoltajavanhemmille maksettavat lisät.
- Pienintä vanhempainrahaa on korotettava.
- Yrittäjien mahdollisuutta pitää vanhempainvapaata on parannettava.
- Avioerolainsäädäntöä on uudistettava: avioliiton aikana kertynyt eläketurva jaetaan kuten omaisuus.
- Lapsen elatusavun määräytymiselle on luotava valtakunnalliset kriteerit.
- On luotava järjestelmä, joka houkuttaa ikääntyneitä vaihtamaan pienempään asuntoon ja samalla luo heille taloudellista turvaa.

Työelämä ja tasa-arvo

Työelämän vaatimukset vaikuttavat voimakkaasti perheiden hyvinvointiin. Työelämän tehokkuus ja ylityövaatimukset eivät saa ryöstää mahdollisuutta perheen yhteiseen aikaan. Arjen pyöryksen keskellä pitää olla myös mahdollisuus elää sosiaalisesti ja ekologisesti kestävien periaatteiden mukaisesti: silloin myös tulevilla sukupolvilla on paremmat mahdollisuudet hyvään elämään.

Työelämää tulee muuttaa, jotta lastenhoidon ja työn yhteensovittaminen jouhevoituu. Molemmilla alle 12-vuotiaiden lasten vanhemmilla pitää olla mahdollisuus lyhentää työaikaansa myös samanaikaisesti. Ylityöt pitää saattaa tiukempaan kontrolliin; ylitöissä on kyse sekä työnjaon oikeudenmukaisuudesta että niiden mahdollisuuksien rajoittamisesta, joilla isät voivat osallistua lasten hoivaan ja kasvatukseen sekä perheen arkeen. Ylitöiden teettämistä voidaan vähentää nykyisen lainsäädännön puitteissa tehostamalla työaikojen valvontaa.

Epätuypilliset työsuhteet lisäävät ammatillista ja taloudellista turvattomuutta ja vaikeuttavat siten myös perhe-elämää. Nuorilla naisilla teetetävät määräaikaisuudet siirtävät lasten saamista - yhä useammin niin kauaksi tulevaisuuteen, että lapset jäävät saamatta. Esimerkiksi vastavalmistuneista akateemisista naisista yli puolet on määräaikaisessa työsuhteessa, miehistä vain vajaa viidennes.

Tilastojen mukaan tyypillinen pätkätöiden tekijä on nuori ja koulutettu, uransa alussa oleva nainen, joka työskentelee kunnassa opetus-, terveys- tai sosiaalipuolella. Huomionarvoista on se, että Suomessa määräaikaisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista on verrattain korkea.

Koska määräaikaisuudet keskittyvät erityisesti synnytysikäisille naisille, täytyy tutkia sitä, toimiiko Suomen muista maista poikkeava hoitovapaalainsäädäntö piilomekanismina, joka sysää naisia pätkätöiden kierteeseen ja jakaa lisäksi naiset kahteen eriarvoiseen ryhmään. Pysyvässä työsuhteessa oleville hoitovapaa mahdollistaa lapsen kotihoidon ja turvaa sen jälkeen paluun omaan työpaikkaan. Useimmiten tätä oikeutta käyttävät naiset. Toisaalta vanhempainvapailla olevien äitien sijaisille, jotka työmarkkinoiden eriytymisen vuoksi useimmiten ovat myös naisia, tämä hoitovapaakäytäntö luo lyhytkestoisuutta ja turvattomuutta työsuhteisiin. Työsuhteiden lyhytkestoisuus vaikuttaa edelleen ansioihin sidottuun sosiaaliturvaan, mm. mahdolliseen äitiys- ja vanhempainrahaan sekä eläkekertymiin.

Suomeen vähitellen eri aikoina rakentunut työelämää ja pienten lasten hoitoa koskeva lainsäädäntö ei ole sukupuolten välisen tasa-arvon kannalta neutraali. Lopputuloksena on yhteiskuntamalli, joka tuottaa systemaattista epätasa-arvoa joillekin väestöryhmille. Esimerkiksi vanhempainvapaajärjestelmä ei ole sukupuolten tasa-arvon kannalta neutraali järjestelmä, koska naiset ansaitsevat keskimäärin vain 80 prosenttia miesten tuloista. Naisten ja miesten palkkaero houkuttaa juuri naisia jäämään kotiin hoitamaan lapsia ja työntää miehiä työelämään.

Naisten työnantajat maksavat suurimman osan vanhemmuudesta koituvista kustannuksista, mikä on johtanut naisten syrjintään sekä työhönotossa että työsuhteen laadussa. Tämä näkyy mm. siinä, että määräaikaiset sopimukset ovat kaikkein yleisimpiä naisilla ja erityisesti nuorilla naisilla. Jos kustannukset jaettaisiin kaikkien työnantajien kesken, ei työnantaja näkisi naisen palkkaamista suurempana taloudellisena riskinä kuin miehen palkkaamista. Ruotsin mallissa kaikki työnantajat maksavat vanhemmuuden vakuutusta, jolla korvataan vanhemmuuteen liittyvät kustannukset täysimääräisesti. Meillä tämä tapahtuisi luontevasti Kelan kautta, jolloin vältytään uusien järjestelyjen luomiselta.

Taulukko 6. Vanhemmuuden kustannukset ja niiden tasaaminen.

Kansaneläkelaitos maksaa osan vanhemmuuteen liittyvistä kustannuksista. Työnantajalle voi kuitenkin koitua työntekijän vanhemmuudesta seuraavanlaisia menoja:

- päivärahan ja palkan välinen erotus, jos työehtosopimuksessa työntekijälle taataan äitiysvapaan tietyltä ajalta – usein kolmelta kuukaudelta - täysi palkka.
- mahdollisen raskaudenaikaisen sairausloman palkka seitsemältä päivältä ja sen jälkeen ansiosidonnaisen päivärahan ja palkan välinen erotus siltä ajalta, jolta työehtosopimus takaa täyden palkan
- osa perhevapaiden ajalta kertyneen vuosilomapalkan tai lomakorvauksen kustannuksista
- palkka, joka useimmissa työehtosopimuksissa taataan enintään neljä päivää kestävä tilapäisen hoitovapaan ajalta lapsen sairastuessa
- työhönperheyttämiskustannukset, joita syntyy äitiys- ja vanhempainvapaan ajalle palkatun sijaisen tai pitkältä perhevapaalta työhön palaavan työntekijän kouluttamisesta

Eri arvioiden mukaan työnantajalle kertyy kustannuksia lasta kohti 7 000–10 000 euroa, ja kokonaisuudessaan lasten syntymään liittyvien kustannusten on arvioitu olevan noin 160 miljoonaa euroa vuodessa, kun Kansaneläkelaitoksen korvaukset on otettu huomioon. Koska isät käyttävät Suomessa vain noin neljä prosenttia kaikista korvatuista vanhemmuuspäivistä, kohdistuvat lasten syntymästä aiheutuvat kustannukset pääosin äidin työnantajalle.

Vihreät ovat esittäneet vanhemmuudesta aiheutuvien kustannusten korvausjärjestelmää, niin sanottua Cronbergin mallia, jossa Kansaneläkelaitos korvaisi edellä esitetyt kustannukset. Mallissa raskauden aikana maksettu sairauslomapalkka korvattaisiin seitsemän päivän ajalta. Sijaisen ja pitkältä perhevapaalta työhön palaavan työntekijän perehdyttämisestä korvattaisiin yhden kuukauden palkkakulut.

Cronbergin mallissa uudistus rahoitettaisiin korottamalla työnantajan sairausvakuutusmaksua 0,3 prosenttiyksiköllä. Korotuksen riittävyys pitäisi tarvittaessa arvioida tarkemmin, mutta korotustarve ei tulisi missään tapauksessa olemaan kovin paljon suurempi.

Uudistus jakaisi toteutuessaan vanhemmuudesta aiheutuneet kustannukset tasaisesti kaikkien työnantajien kesken.

Naisten työmarkkina-asemaa voidaan vahvistaa lisäämällä määrätietoisesti isien lakisääteisesti pitämän vanhempainvapaan pituutta. Isäkuukausien määrä pitää ensinnäkin nostaa kahteen kuukauteen ja järjestelmästä pitää tehdä sillä tavoin joustava, että nuo kuukaudet voi ottaa milloin tahansa ennen kuin lapsi täyttää kolme vuotta. Vanhempainvapaiden isäkuukausisysteemi ei ole epärealistinen, esimerkiksi Islannissa isät ovat 3–6 kuukautta lastenhoitovapaalla: lähes kaikki isät käyttävät vapaan ja järjestelmään ollaan yleisesti tyytyväisiä. Osittainen hoitovapaa -järjestelmää pitää muuttaa niin, että molemmat vanhemmat voivat käyttää sitä samanaikaisesti. Kumpikin voisi täten tehdä osa-aikatyötä.

Nykyiset järjestelmät ovat johtaneet siihen, että monet isät menettävät osan vanhemmuudestaan, koska heillä ei ole aikaa perheelleen. Näitä rakenteita pitää pyrkiä määrätietoisesti muuttamaan. Isien lakisääteisesti pitämän vanhempainvapaan pidennys vahvistaisi miesten asemaa perheessä ja lasten arjessa. Arjen vastuun jakaminen molempien vanhempien kesken ehkäisee parisuhdeongelmien syntyä jo ennalta. Isien osallisuus lastensa elämässä kasvaisi, jos vanhempainvapaat jakautuisivat tasaisemman.

Ehdotuksia:

- Molemmille alle 12-vuotiaiden lasten vanhemmille on tarjottava oikeutta lyhentää työaikaansa samanaikaisesti.
- Ylitöiden kontrollia on tiukennettava esimerkiksi ottamalla käyttöön työaikapankkeja.
- Perusteettomia määräaikaista työsuhteita on vakinaistettava. Samalla on parannettava niiden työntekijöiden asemaa, joilla ei ole vakituista kokopäivätyötä.
- Vanhemmuuden aiheuttamat kustannukset on tasattava kaikkien työnantajien kesken.
- Työelämlainsäädännön ja lasten hoitolainsäädännön yhteisvaikutuksista on tehtävä sukupuolivaikutusten arviointi.
- Isäkuukausien määrä on nostettava kahteen kuukauteen.

Perhepalvelut paremmiksi

Vihreät haluavat suunnata kulutusta tavaroiden sijasta palveluihin "enemmän aikaa, vähemmän roinaa" -periaatteen mukaisesti. Vihreät suhtautuvatkin myönteisesti uudenlaisten perhepalveluyritysten syntyyn, jollaisia voivat olla kodinsiivous- tai lastenhoitopalveluyritykset. Tässä ohjelmassa keskitytään kuitenkin lähinnä julkisiin perhepalveluihin.

Palveluiden peruseriaatteen

Artikla 9: Jokaisen lapsen pitää saada elää yhdessä vanhempiensa ja perheensä kanssa, jos hänellä on hyvä olla heidän kanssaan.

Artikla 31: Lapsella on mahdollisuus leikkiin ja vapaa-ajasta nauttimiseen.

Palveluiden on vastattava lasten ja perheiden yksilöllisiin ja moninaisiin tarpeisiin. Kunnissa tulee panostaa nykyistä enemmän terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen, varhaiseen tukeen ja sosiaaliseen vahvistamiseen sekä siihen, etteivät perheiden ja lasten ongelmat pääse pahenemaan ja muodostumaan pysyviksi. On edettävä korjaavasta politiikasta ongelmia ja hätää ehkäisevään yhteiskuntapolitiikkaan.

Vanhemmilla on oltava riittävästi aikaa lapselle. Lasten kannalta lähtökohtana on se, että lapsi kehittyy vanhempiensa ja muiden aikuisten rakkauden ja huolenpidon turvin. Lapsella on oikeus pysyviin ihmissuhteisiin, joiden tukemana lapsi voi elää onnellisen lapsuuden. Pysyvien kiintymyssuhteiden turvaaminen on otettava huomioon kaikissa lapsen elämään vaikuttavissa valinnoissa ja palveluissa. Perhepalveluita pitää tarkastella laajasti sekä vanhempien että lapsen näkökulmasta. Aikuisten näkökulmasta palvelujen tulee helpottaa perhe-elämän ja muiden elämänalueiden yhteensovittamista.

Palveluiden saatavuudessa alueellista eriarvoisuutta on määrätietoisesti vähennettävä. Pienten kuntien erityispalveluiden asiantuntemus on taattava toimivalla seutuyhteistyöllä.

Tärkeää on ostamisen osaaminen kunnissa. Palveluja ostettaessa toiminnan jatkuvuuden on oltava keskeinen kriteeri. Kilpailuttamista ei saa toteuttaa siten, että pysyvät hoitosuhteet vaarantuvat. Yksityisten ja kolmannen sektorin palvelutuottajien on tuotava selkeästi esiin toimintatapansa ja -filosofiansa.

Sosiaalista pahoinvointia kuvaavien mittareiden käyttöä on liiaksi vierastettu. Moni kunnan päättäjäkään ei ole tietoinen, kuinka paljon omassa kunnassa on huono-osaisuutta. Kunnissa on pystyttävä seuraamaan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin muutosta ja kehitystä. On myös laadittava säännöllisesti päivitettävä hyvinvointitase, jota seuraamalla voidaan nopeasti reagoida lasten ja nuorten hyvinvoinnin mahdolliseen huononemiseen.

Varhaiskasvatukseen vaihtoehtoja

Päivähoitopalvelut mahdollistavat vanhempien työssäkäynnin tai opiskelun. Kuitenkin lapsen edun tulee olla ensisijainen lähtökohta varhaiskasvatus- ja päivähoitopalveluita järjestettäessä. Varhaiskasvatuksen palveluvalikoiman tulee olla laaja: erilaisten perheiden ja lasten moninaiset tarpeet eivät ole lokeroitavissa jäykkiin palvelumuotoihin. Kunnissa on oltava tarjolla erilaisia päivähoitomuotoja – päiväkodista kodinomaisiin perhepäivähoitomuotoihin ja avoimeen varhaiskasvatustoimintaan – eripituisille päivähoitotarpeille. Myös satunaishoitoa on oltava saatavilla.

Taulukko 7. Päivähoidon, esiopetuksen ja leikkitoimintaan osallistuvien lasten osuudet.

Kaikista lapsista %	2000	2003
1–6-vuotiaat päivähoitossa		59,6
6-vuotiaat esiopetuksessa	91,2	99,9
kotihoidontukea saaneet perheet, joissa 0-2 v. lapsia*	42,4	40,9

*(mukana vain ne perheet, joissa lapsesta ei saa vanhempainrahaa ja nuorin lapsi alle 3 v.)

	2000	2003
Lasten leikkitoiminta, lapsia mukana keskimäärin toimintapäivän aikana (lukumäärä)	27 287	30 334

Kuntien tulee taata pienten koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta. Valvottu iltapäivä lisää lapsen turvallisuudentunnetta ja ehkäisee ongelmia.

Päivähoitoympäristön tulee olla turvallinen ja lapsen kehitysvaiheen mukainen. Päivähoitossa vakaat vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet edellyttävät pysyvän henkilöstön turvaamista ja tarpeeksi pieniä ryhmiä. Pysyvä henkilöstö on lapsen etu myös kouluaikana: alakoulun opettajat, iltapäivätoiminnan ohjaajat sekä yläkoulun pysyvät luokanohjaajat tukevat lapsen ja nuoren kasvua. Naisvaltaisen hoito- ja kasvatustalouden pätkätöiden yleisyys on ongelma myös lapsille ja nuorille.

Hoito- ja hoiva-alan palkkaus ei vastaa sen yhteiskunnallista merkitystä. Päivähoidon monimuotoisuuden turvaamiseksi perhepäivähoitajien palkkausteitoja tulee pikaisesti yhdenmukaistaa ja kohentaa. On pyrittävä lisäämään alan houkuttelevuutta myös miehille.

Ehdotuksia:

- Kuntien on taattava laadukas ja kohtuuhintainen aamu- ja iltapäivätoiminta pienille koululaisille.
- Päiväkoteihin ja kouluihin on saatava pysyvä henkilöstö, vakituisia varahenkilöitä ja riittävän pienet ryhmät.
- Perhepäivähoitajien palkkausta on parannettava ja yhdenmukaistettava.

Kotivanhempaa ei jätetä

Artikla 18: Valtion täytyy tukea vanhempia lasten kasvattamisessa.

Kotona lastaan hoitavat vanhemmat tekevät arvokasta työtä lapsen ja tulevaisuuden hyväksi. Koti on hyvä kasvupaikka lapselle ja kotihoidon tuki on hyvä keino lisätä vanhempien mahdollisuutta päättää lastensa hoidosta. Lasten hoitaminen kotona ei saa aiheuttaa perheelle taloudellista turvattomuutta.

Kotihoidossa ei kyse ole kuitenkaan vain rahasta: kotivanhempaa ei saa unohtaa kotiin. Asukas- ja leikkipuistot, kerhot, avoimet päiväkodit sekä puistotädit ja kunnallinen kotiapu ovat tärkeitä palveluita sekä kotivanhemmalle että kotona hoidettaville lapsille. Erityisesti silloin kun lapsia hoitava vanhempi on vaarassa uupua tai sairastua, on kunnan järjestettävä perheelle apua. Kotiavun parempi saatavuus vähentää lasten kokopäivähoidon tarvetta. Perheen arjen sujumisen vahvistaminen lyhytkestoisinkin avopalveluin vähentää myös myöhempiä ongelmia ja tuen tarvetta.

Yhteiskunnan tulee tukea luonnollisten vanhempainverkostojen syntyä järjestämällä erilaisia – myös aatteellisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomia - matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja, joissa kaikki kansalaiset ja erityisesti vertaistukea tarvitsevat voivat kohdata toisiaan. Tämä estää lapsiperheiden elämänpiirin kaventumisen ja mahdollistaa voimaa antavien vertaisryhmien muodostamisen.

Sukupolvien välinen vuorovaikutus on tärkeää ja lapsilla on oikeus päästä osallisiksi vanhempien sukupolvien elämäkokemuksista. Isovanhemmat tai varamummit ja -ummit on hyvä saada osaksi lasten elämää. Myös palvelutarjonnassa pitäisi olla mahdollista luoda siltoja yli sukupolvien.

Ehdotuksia:

- Kunnissa tulee olla riittävästi asukaspuistoja ja avoimia päiväkotia.
- Kuntien on järjestettävä kotipalvelua myös lapsiperheille.

Uussuomalaisetkin mukaan

Artikla 2: Lapsen hyvinvointi ei saa riippua siitä, mistä päin maailmaa hän on kotoisin tai miltä hän näyttää.

Artikla 30: Vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaansa kuuluvilla on oikeus noudattaa oman ryhmänsä elämäntapaa ja puhua sen kieltä

Maahanmuuttajaperheille kuuluu oikeus tuntea itsensä arvostetuksi osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Arvostusta osoittaa esimerkiksi se, että maahanmuuttajaperheille turvataan mahdollisuus saada omakielistä opetusta peruskoulussa. Yhteiskunnallisen osallisuuden tärkein edellytys on riittävä suomen tai ruotsin kielen hallinta ja kielen opetusta onkin merkittävästi lisättävä nykyisestä. Opetusta on järjestettävä myös kotona lapsia hoitavalle vanhemmalle. Maahanmuuttajille tulee tarvittaessa laatia sekä henkilökohtaiset että perheiden yhteiset kotoutumisohjelmat, joilla pyritään helpottamaan hyvää Suomeen kotoutumista ja parantamaan työllistymistä. Kotoutumisohjelmiin tulee lisätä suomalaisen lapsi- ja perhepolitiikan opettamista: mitä Suomessa saa perhepiirissä tehdä ja mistä saa tarvittaessa apua.

Monissa maahanmuuttajaperheissä lapset ja nuoret oppivat suomen kielen ja omaksuvat suomalaisen kulttuurin arvoja ja tapoja vanhempiaan herkemmin. Ensimmäisen polven maahanmuuttajille taas omien perinnearvojen korostaminen luo turvallisuutta ja lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta muiden saman kulttuuripiirin uussuomalaisien kanssa. Tilanne saattaa sekoittaa perinteisiä sukupolvien välisiä suhteita ja vaikeuttaa lasten oman kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Vanhemmat voivat kokea neuvottomuutta lasten kasvattamisessa, jos he toivovat lasten omaksuvan täsmälleen samat arvot ja tavat, joita he ovat oppineet pitämään oikeina.

Tällä hetkellä maahanmuuttajaperheiden tilannetta hankaloittavat usein lisäksi työttömyys ja taloudelliset vaikeudet. Toimeentulo-ongelmat koskettavat erityisesti suurikokoisia maahanmuuttajaperheitä. Etenkin pakolaisilla voi olla myös vaikeita psyykkisiä traumoja.

Maahanmuuttajaperheiden vanhemmuuden tukemiseen tulisikin kiinnittää erityistä huomiota. Oman kulttuuritaustan ylläpitäminen ja suomalaiseen yhteiskuntaan mukaan pääseminen ovat yhtä tärkeitä. Tässä tehtävässä, samoin kuin maahanmuuttajaperheiden ongelmien ratkomisessa kouluilla voi olla suuri rooli.

Maahanmuuttajia yhteiskuntaan kiinnittäviä toimia tarvitaan tulevaisuudessakin osana aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa. Erona nykyiseen tilanteeseen on kuitenkin se, että hallitun maahanmuuttopolitiikan tuloksena Suomeen saapuvilla on elämisen perusedellytys – toimeentulo – ainakin periaatteessa työn kautta turvattu. Tulevaisuudessa kantaväestön onkin opittava näkemään maahanmuuttajat paitsi suomalaisen yhteiskunnan kulttuurisen, myös taloudellisen hyvinvoinnin lisääjänä.

Ehdotuksia:

- Maahanmuuttajien kieliopetustarjontaa on lisättävä, myös kotona oleville vanhemmille.

- Maahanmuuttajalle tulee tarvittaessa tehdä yksilöllinen kotoutumisohjelma.
- Kuntien on tehtävä ajantasaiset kotouttamisohjelmat.

Perhenäkökulmaa terveydenhuoltoon

Artikla 24: Lapsilla on oikeus elää terveenä ja saada tarvitsemaansa hoitoa.

Neuvolatoiminnalla on Suomessa pitkät ja ansiokkaat perinteet. Neuvolatoimintaa on kehitettävä edelleen vastaamaan niin lapsen kokonaisvaltaista kehitystä kuin myös vanhemmuuden tukemista. Myös isien vanhemmuuteen kasvaminen tulee ottaa nykyistä paremmin huomioon. Perhekeskeinen ote on neuvolatoiminnassakin tärkeää, samoin kuin perheiden ongelmien varhainen toteaminen ja puheeksi ottaminen. Neuvoloita onkin kehitettävä monipuolisiksi perhekeskuksiksi, joissa on tarjolla myös perhetyötä ja puitteet vanhempien vertaistuelle. Vanhemmille on masennusongelmien ennaltaehkäisemiseksi esiteltävä neuvolapsykologin ja perheneuvolan palveluja jo rutiinineuvolakäyntien yhteydessä. Kaikissa neuvoloissa on myös otettava käyttöön työmenetelmiä, joiden avulla voidaan tunnistaa perheväkivalta ja puuttua siihen. Neuvoloiden ja perheiden hyvinvointia edistävien järjestöjen ja verkostojen yhteistyötä tulee tukea.

Neuvoloilla on mahdollisuus puuttua myös äitien raskaudenaikaiseen päihteiden käyttöön, joka saattaa vammauttaa lapsen koko elämän ajaksi. Äidin raskaudenaikaisen alkoholinkäytön seurauksena Suomessa syntyy vuosittain noin 100 fetaalialkoholisyndroomasta (FAS) kärsivää lasta ja noin 200 lasta, joilla on lievempiä alkoholin aiheuttamia häiriöitä. Päihteitä käyttäviä, raskaana olevia naisia pitää neuvoloissa määrätietoisesti ohjata hoitoon. Päihdeäiteihin pitäisi voida myös soveltaa niin sanottua vapaaehtoista pakkoa, jossa äiti voisi ennakoon antaa luvan hoitaa itseään pakolla, vaikka hän vieroitusoireiden ilmaannuttua haluaisikin keskeyttää hoidon.

Perhekeskuksia voi syntyä myös neuvoloiden ohella muulta pohjalta. Perhekeskuksiin on liitettävä palveluohjaus eli asiakkaat on ohjattava tarkoituksenmukaisesti palveluihin. Palveluohjauksen sisältö on määriteltävä nykyistä tarkemmin ja sitä koskeva lainsäädäntöä on uudistettava.

Perheen ja lapsen hyvinvointiin panostaminen kannattaa aina, sillä pitkittyessään ongelmat pahenevat ja sekä inhimillinen tuska että taloudelliset kustannukset kasvavat. Varhainen tuki voi tarkoittaa esimerkiksi puhe-, toiminta- tai pariterapiaa, perheneuvolapalveluita tai psykiatrisia palveluita. Kunnissa on liian vähän voimavaroja niin perhekriisien hallitsemiseksi kuin myös lasten psyykkisen pahoinvoinnin hoitoon. Parisuhdeneuvonnan jonot on pyrittävä purkamaan nykyistä nopeammin.

Kouluterveydenhuoltoa täytyy kehittää. Kouluterveydenhuollon tulee panostaa erityisesti terveystalvustukseen ja ennaltaehkäisevään työhön. Sen täytyy myös olla oppilaille ehdottoman luottamuksellinen terveystalvustelu, jota kautta he uskaltavat hakea hoitoa kaikissa tilanteissa. Kouluterveydenhuollon tulee panostaa muun muassa sukupuolitautilien ehkäisyyn ja tehokkaaseen hoitoon ohjaukseen, sillä hoitamattomat sukupuolitaudit ovat merkittävä syy tahattoman lapsettomuuden lisääntymisessä.

Ehdotuksia:

- Perhekeskusmalli on sopiva neuvolatoiminnan kehittämisen lähtökohdaksi.
- Raskaana olevien naisten päihteidenkäyttöön tulee puuttua muun muassa vapaaehtoisen pakkohoidon avulla.
- Lasten ja nuorten psykiatrisia hoitoa on oltava tarjolla riittävästi.
- Lasten ja perheiden varhaiseen tukeen ja sosiaaliseen vahvistamiseen on panostettava riittävästi.

Vammaisille yksilöllisiä ratkaisuja

Artikla 23: Vammaisten lasten pitää saada parasta mahdollista apua.

Vammaisuus on laajasti ymmärrettyä yleinen ilmiö. Väestömme vanhetessa se yleistyy entisestään. Yhteiskuntaa suunnitellaan usein menestyville standardi-ihmisille ja -perheille, joita lopulta on yllättävän vähän. Sosiaalisen monimuotoisuuden arvostuksen ja ympäristön rakentamisen esteettömyyden tulee näkyä läpi koko yhteiskunnan. Hyvinvointiyhteiskunnan tunnuspiirre on mahdollisuus yksilöllisiin ratkaisuihin, kun vamma vaikeuttaa ihmisen arkipäivää ja osallistumista.

Vammaisen lapsen ja aikuisen oikeudesta asua kotona ja toimia tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä - myös työelämässä - on pidettävä kiinni. Tukipalvelujen ja esteettömyyden avulla vammaisten mahdollisuudet yhdenvertaiseen arkeen kohenevat. Eritoten varhaiskuntoutuksen saatavuudesta on huolehdittava. Esimerkiksi tulkki-, avustaja- ja apuvälinepalveluita on lisättävä huomattavasti. Myös vammaisten koulutukseen ja yleiseen jaksamiseen on kiinnitettävä huomiota, se on omiaan lisäämään koko perheen hyvinvointia.

Vammaiset voivat olla vanhempia ja heidän vanhemmuuttaan on tarvittaessa tuettava erilaisin palveluin. Tuen tarpeet voivat olla hyvin monenlaisia ja yksilöllisiä.

Erityisen yleisiä ja nykyisin usein yksilön sosiaalista osallistumista häiritseviä ovat lukemisen, kirjoittamisen ja puhumisen häiriöt. Laajoja kommunikaatiotaitoja vaativassa tietoyhteiskunnassa oireiden vaikutus korostuu; varhaiseen toteamiseen ja kuntoutukseen on ehdottomasti panostettava. Myös mielenterveyden häiriöt johtavat kohtuuttoman usein eläkkeelle siirtymiseen. Työelämä on jo nyt monen yksilön kannalta ylitehokasta, kiirettömässä työympäristössä moni jaksaisi olla tuottavassa työssä vielä vuosia. Tehokkuus on arvo, mutta niin on kiireettömyyskin.

Vammaisperheiden palveluohjauksesta tulee tehdä vakinaista toimintaa ja asiasta olisi säädettävä laissa. Julkisen vallan ja kansalaisjärjestöjen on etsittävä yhdessä keinoja tukihenkilötoiminnan kehittämiseksi. Omaishoitajien asemaa on parannettava korottamalla omaishoidon tukea sekä lisäämällä omaishoitajien lakisääteisiä vapaapäiviä. On varmistettava, että hoidettavalle on tarjolla hoitoa omaishoitajien vapaapäivien ajaksi.

Vammaisen, pitkäaikaissairaana tai muuten erityistä tukea tarvitsevan lapsen vanhemmille tulisi säätää oikeus osittaiseen hoitovapaaseen siihen saakka, kun lapsi on täysi-ikäinen. Myös tällaisen lapsen vanhempien tarve olla poissa työelämästä lapsen hoidosta johtuvista syistä tulee hyväksyä lainsäädännössämme ja tulosopimuksissa.

Ehdotuksia:

- Vammaisten tulkki-, avustaja- ja apuvälinepalveluita on oltava saatavilla riittävästi.
- Erilaiset toiminta- ja kommunikaatiohäiriöistä kärsivät on saatava paremmin kuntoutuksen piiriin.
- Omaishoidon tukea on korotettava ja vapaapäiviä lisättävä.
- Vammaisperheiden palveluohjauksesta on säädettävä laissa.

Koti ei ole aina hyvä paikka

Artikla 19: Lapsia pitää suojella väkivallalta ja hyväksikäytöltä.

Puolisoon, lapsiin tai muihin perheenjäseniin kohdistuva väkivalta on kaikissa esiintymismuodoissaan vakava ongelma, johon yhteiskunnan on määrätietoisesti puututtava. Väkivallasta on oire myös vääristyneestä arvomaailmasta. Siksi on tärkeää nähdä tasa-arvon ja väkivallattoman kulttuurin edistäminen osaksi perheen hyvinvoinnin lisäämistä.

Ulospäin onnelliselta vaikuttava perhe voi kätkeä sisäänsä paha oloa, josta ei tunnu olevan pakotietä. Vuonna 1998 ilmestyneen Tilastokeskuksen teettämän *Usko, toivo, harkkaus* -kyselytutkimuksen mukaan nykyisen avo- tai aviopuolison tekemän fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai väkivallalla uhkailun kohteeksi on joutunut 22 % parisuhteessa olevista naisista. Vuoden aikana 112 000 suomalaista naista kokee parisuhdeväkivaltaa ja heistä 90 000 on fyysisen väkivallan kohteena. Läheisensä uhrina kuolee noin 30 naista vuosittain. Naisiin kohdistuva väkivalta tapahtuu usein kotona ja siitä irtautuminen on vaikeaa.

Lasten läsnäolo väkivaltatilanteissa on varsin yleistä: väkivaltaisista parisuhteista 40 prosentissa lapsi tai lapset ovat joutuneet jollakin tavalla todistamaan väkivaltaa - näkemään, kuulemaan tai olemaan itse kohteena. Jo pelkkä väkivallan uhka voi aiheuttaa lapselle psyykkisiä ongelmia.

Lapsiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta traumatisoi lasta pahoin. Lapsia on suojeltava inestiltä ja muulta seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Kaikille lapsille tulee opettaa, että fyysinen koskemattomuus on lapsen oikeus. Inestiepäilyt on otettava aina vakavasti ja lapsen oikeus fyysiseen koskemattomuuteen on turvattava.

Vaikka vakavan parisuhdeväkivallan uhrina on useimmiten nainen, myös naisen tekemä miehiin kohdistuva väkivalta on lisääntynyt. Lastensuojelun Keskusliiton tekemän suuren kyselytutkimuksen mukaan lapsiin kohdistuvan väkivallan tekijöinä ovat niin äidit kuin isätkin.

Naisten väkivaltaan lapsia kohtaan on usein syynä raskauden jälkeinen masennus, jonka diagnosointia on tehostettava ja hoidon resursseja ja välineistöä on kehitettävä. Pienten lasten vanhempien uupumus on vakava riski lasten hyvinvoinnille.

Kynnystä perheväkivaltaan puuttumiseen tulee madaltaa. Sosiaalityöntekijöiden pitäisi useammin olla mukana poliisin kotihälytyksissä. Perheväkivallan uhrien suojelemiseksi tarvitaan lisää turvakoteja, myös salaisia; samoin tarvitaan lisää valvottuja lasten tapaamispaikkoja. Perheväkivallan vähentämiseksi tarvitaan myös tiedotuskampanjoita ja sosiaalisia ohjelmia. Lähestymiskieltoon ja valvottuihin tapaamisiin liittyvää lainsäädäntöä tulee muuttaa. Väkivaltaa nähneelle tai kokeneelle lapselle sekä väkivallan aikuiselle uhrille on varmistettava tarkoituksenmukainen hoito. Väkivaltaiset perheenjäsenet tarvitsevat hoitoa ja lapset suojelua.

Lasten ruumiillinen kuritus on vieläkin huolestuttavan hyväksytty kasvatustapa. Lasten ruumiillista kuritusta vastaan on järjestettävä kampanjoita, joissa korostetaan myönteisiä kasvatustapoja.

Lasten huoltajuus- ja elatusasiat tulisi erotilanteissa pyrkiä ratkaisemaan vanhempien kesken sovinnollisesti, lasten parasta ajatellen. Lapsen paras on tasapainoinen suhde molempiin vanhempiin eron jälkeenkin. Perheasioiden sovittelulla pitäisi olla suurempi rooli. Kaikki vanhemmat eivät kuitenkaan pysty sovinnolliseen ratkaisuun, ja tällaisissa tilanteissa huoltajuus- ja elatuskiistat olisi käsiteltävä perusteellisesti, mutta kohtuullisessa ajassa. Viranomaisille on asetettava määräaika huoltajuus- ja elatusasioiden selvittämiseksi tuomioistuinta varten. Oikeuslaitoksen asiantuntemusta perheasioissa tulee parantaa.

Viranomaisten pitäisi nykyistä paremmin tunnistaa vanhentuneet sukupuoleen liitetyt asenteensa. Päätösten täytyy aina lähteä lapsen parhaasta, ennakkoluulottomasti ja tapauskohtaisesti. Hyvä vanhemmuus ei ole sidottu sukupuoleen.

Parisuhteen kariutuessa lapsella on oikeus säilyttää läheissuhteet vanhempaansa ja muihin sukulaisiin ja läheisiin silloinkin, kun päättyvän parisuhteen toinen osapuoli ei ole biologinen vanhempi.

Vanhemman ongelmat ovat riski lapsen kehitykselle ja vuorovaikutussuhteiden kehittymiselle. Esimerkiksi joka kymmenes suomalainen on jossain elämänsä vaiheessa kärsinyt päihdeperheessä kasvamisen haitoista. Turvattomasta lapsesta ei helposti kasva onnellista aikuista.

Kuntiin tulee saada selkeät suositukset ja ohjeet rakentaa koko perhettä koskevat hoitoketjut vanhemman kärsiessä mielenterveys-, päihde-, tai väkivaltaongelmasta. Mielenterveys- ja päihdetyön sekä ennaltaehkäisevän työn lähtökohtana pitää aina olla perhelähtöisyys. Näissä palveluissa myös puoliso olisi syytä saada sitoutumaan hoitoprosessiin.

Lapset ovat joustavia sopeutujia, eikä heidän pahaa oloaan usein huomata. Syrjäänvetäytyvä ja omaan maailmaansa eksyvä lapsi on helpompi unohtaa kuin ulospäin räähisevä häirikkö. On lapsia, jotka tuntevat itsensä uhatuksi tai turvattomaksi kodissaan. Lastensuojelua tarvitsevat lapset eivät saa jäädä ilman apua.

Lastensuojelujärjestelmän tulee olla tehokas niin perheitä autettaessa kuin sijaishuoltoa järjestettäessä. Lapsen kuulemisessa on edistytty viime vuosina niin lainsäädännössä kuin menetelmien osalta, mutta edelleen lasten näkemysten tulisi vaikuttaa enemmän päätöksentekoon. Moniammatillisia ja poikkihallinnollisia peruspalveluketjuja on kehitettävä sekä turvattava riittävät erityispalvelut. Jokaisella aikuisella on velvollisuus puuttua lasten huonoon kohteluun.

Lastensuojelupalveluissa yritysmuoto ei saa olla esteenä toimiluvan myöntämiselle, mutta on mietittävä missä määrin voitontavoittelu sopii yhteen toiminnan perusluonteen kanssa - esimerkiksi miten suhtautua suuren pörssiyhtiön harjoittamaan lastensuojelu- tai perhekotitoimintaan.

Lastensuojelun jälkihuolto koskee nykyisin ainoastaan laitokseen tai sijaisperheeseen sijoitettuja alle 21-vuotiaita. Sitä on laajennettava koskemaan yli 21-vuotiaita, lastensuojelun avohuollon piirissä olleita sekä yksin maahan saapuneita maahanmuuttajia.

Ehdotuksia:

- Kuntien palveluketjut on saatava selkeiksi ja toimiviksi.
- Turvakotien, myös salaisten, määrää on lisättävä.
- Valvottuja lasten tapaamispaikkoja on oltava riittävästi.
- Perheväkivaltaa on vähennettävä tiedotuskampanjoin ja sosiaalisin ohjelmin.
- Väkivaltaa nähneelle tai kokeneelle lapselle, sekä väkivallan aikuiselle uhrille on varmistettava tarkoituksenmukainen hoito.
- Väkivaltaiselle perheenjäsenelle tulee tarjota hoitoa väkivaltakierteestä irtipääsemiseksi.
- Lapsen kuulemiskäytäntöjä tulee vahvistaa lastensuojelutilanteissa.
- Kuntien on seurattava lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia säännöllisesti mm. hyvinvointitilinpäätöksen – ja taseen avulla.

Lapsi ja perhe yhteiskunnassa

Lapsille hyvä asuinympäristö on hyvä kaikille

Yhteisöllisyyttä vahvistamalla voidaan lisätä ihmisten tunnetta turvallisuudesta ja osallisuudesta. Samalla parannetaan usein ihmisten mahdollisuuksia selvittää arjesta ja parhaimmillaan kyse on koko elämän rikastuttamisesta. Yhteisöllisyyden rakentumista koettelevat muun muassa yksilökeskeisemmäksi muuttuva elämäntapa sekä kaupungistuminen, mutta sitä voidaan vahvistaa myös yhteiskunnan toimin.

Lapsiperheiden yhteisöt ulottuvat mm. naapureihin, sukulaisiin, ystäviin ja harrastuksiin. Perheenjäsenten monipuolinen ihmissuhdeverkosto tarjoaa hyvät edellytykset sekä rohkeudelle hankkia lapsia että lasten

monipuoliselle kasvulle. Yhä useammin esimerkiksi isovanhemmat asuvat toisella paikkakunnalla, joten arjessa muiden yhteisöjen merkitys kasvaa.

Laaja harrastustoiminta sekä erilaiset vanhempien muodostamat verkostot toimivat usein yhteisöjen rakennuspaikkoina. On varmistettava, että myös maaseudun lapsilla on harrastusmahdollisuuksia ja mahdollisuuksia perheen ulkopuolisiin ihmissuhteisiin.

Yhteisöllisyys tulisi ottaa paremmin huomioon myös asuinalueiden suunnittelussa. Osallisuutta tulee lisätä niin kaavoituksessa kuin muussakin lähiympäristön suunnittelussa ja lasten äänen tulee kuulua heidän elinpiiriään koskevassa suunnittelussa. Huono-osaisuuden kasautumista tietyille asuinalueille tulee torjua määrätietoisesti.

Autottomuudelle on luotava mahdollisuuksia kaavoituksella. Katuverkkoa jäsentämällä ja suorkortteliratkaisuilla voidaan luoda autottomia ja turvallisia alueita, joilla lastenkin on turvallista liikkua. Lapsilla tulisi olla mahdollisimman laaja, monipuolinen ja turvallinen lähialue. Myös lähipalveluiden turvaaminen vähentää autoilua.

Hyvät kävely- ja muutkin liikuntareitit ovat tärkeitä niin viihtyisyyden kuin kansanterveyden kannalta. Tavoitteeksi on asetettava, että jokaiselta tontilta pitää päästä turvallisesti ja houkuttelevasti kävely- ja pyöräteille sekä lähiliikuntapaikoille. Lasten mahdollisuus liikkua turvallisesti jalan tai pyörällä on taattava yhteiskuntasuunnittelun keinoin.

Rakennettuja ympäristöjä kannattaa vaalia paitsi niiden kulttuurisen merkityksen vuoksi, myös siksi että ne ovat paikallisen identiteetin vahvistajia.

Ehdotuksia:

- Kunnissa on siirryttävä ekologiseen kaupunkisuunnittelun: matalaa ja tiivistä rakentamista, palvelut ja liikuntapaikat lähellä.
- Huono-osaisuuden kasautumista on ehkäistävä mm. monimuotoisen asuntotuotannon ja riittävien palvelujen avulla.
- Erityisesti lasten osallisuutta tulee tukea ja lisätä heitä koskevan elinpiirin suunnittelussa.
- Maaseudun kansalaisjärjestöjä on tuettava harrastusmahdollisuuksien turvaamiseksi.

Osallisuuden vahvistaminen

Artikla 12: Lapsilla on oikeus mielipiteisiin.

Lapsiperheet, palveluiden käyttäjät, on saatava vahvemmin mukaan päätöksentekoon ja palvelupalettien rakentamiseen. Kuntalaiset ovat kiinnostuneita omaan elämänpiiriin liittyvistä asioista. Kunnallisessa demokratiassa on oltava tilaa käyttäjädemokratialle. Lapsiperheillä on sanottavaa siinä, miten päivähoito ja koulu toimivat tai millaiseen harrastustoimintaan on tarvetta. Toimiva käyttäjädemokratia kasvattaa vastuuta omista ja kylän lapsista.

Uusia osallistumisen muotoja on kehitettävä ja erityisesti tietoverkkojen tarjoamat mahdollisuudet tulee hyödyntää. Pienten lasten vanhempien yhteiskunnallista osallistumista tulee tukea mahdollistamalla kokousten aikainen lastenhoito. Vanhempien muodostamat lapsiasianeuvostot kunnissa olisivat tarpeellinen keino varmistaa, että lapsen näkökulma ei unohtuisi päätöksenteossa ja hallinnoinnissa. Kaikkiin kuntiin tai seutukuntiin tulisi saada lapsi- ja perhepoliittiset ohjelmat sekä kunnallinen tai seudullinen lapsiasianvaltuutetun toimi.

Lapsille ja nuorille tulee tarjota mahdollisuus vaikuttaa suoraan päätöksentekoon. Esimerkiksi kunnalliset lasten ja nuorten parlamentit ja nuorisovaltuustot, nuorten edustus kunnallisissa lautakunnissa ja nuorten itsensä muodostamat suunnitteluryhmät ovat hyvä keino toteuttaa vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä.

Lapsiperheiden osallisuuden vahvistaminen tuo mukanaan myös hankalan kysymyksen siitä, milloin 'yhteinen hyvä' on tärkeämpi kuin jonkun hankkeen paikallinen vastustus. Esimerkiksi päihde- tai mielenterveysongelmaisten tukiasuntoja on jo nykyään vaikea saada sijoitettua mihinkään kaupunginosaan asukkaiden vastustuksen takia. Osallisuuden vahvistamisen yhteydessä pitää varmistaa, ettei yhteiskunnan marginaaliryhmien mahdollisuutta saada palveluita heikennetä.

Ehdotuksia:

- Kuntiin tai seutukuntiin on perustettava lapsiasiainneuvostot sekä lapsiasianvaltuutetun toimi ja tehtävä lapsi- ja perhepoliittiset ohjelmat.
- Lasten osallisuus ja näkökulma on otettava huomioon asuin- ja palveluympäristöjen kaavoituksessa.
- Vanhempien osallistumismahdollisuuksia on parannettava järjestämällä kokousten ajaksi lastenhoito.

Lapsuuden suojeleminen

Artikla 33: Lapsia pitää suojella huumeilta ja laittomalta huumeakaupalta.

Artikla 34: Lapsia pitää suojella seksuaaliselta hyväksikäytöltä.

Suomalaisen yhteiskunnan lapsi- ja lapsiperheystävällisyyttä tulee kehittää nykyistä määrätietoisemmin. Lapsella on oikeus elää rauhassa. Kulutusyhteiskunnan arvot lyövät lapsuuden suojelemaa korville: aikuiskuluttajille tarkoitettu mainonta ja mediatuotanto ympäröi lasta, kilpailu- ja tehokkuusajattelu häiritsevät kasvurauhaa ja mammonan markkinointi latistaa mielikuvitusta. Lapsilla on oikeus seksismistä ja väkivaltakuvastosta vapaaseen ympäristöön niin kodissa, päiväkodissa, koulussa kuin vapaa-aikanakin.

Pelkkä suojeleminen ja tiettyihin ongelmiin pureutuva kieltopolitiikka ei toisaalta yksinään ole ratkaisu, sillä lapsen on tutustuttava ympäröivään maailmaan, jossa hän joka tapauksessa kasvaa. Muuttuvaan todellisuuteen tutustumisen on kuitenkin tapahduttava lapselle sopivalla tavalla. Hämmäntävien ja ahdistavien asioiden kohtaamisessa korostuu vanhempien merkitys, koska he voivat parhaiten auttaa lasta käsittelemään vaikeita asioita.

Mediakasvatus on huomioitava myös kodin ulkopuolisessa varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Mediakasvatuksessa on tähdättävä niin yhteiskunnallisen kuin sukupuolten välisen tasa-arvon lisäämiseen. Mediakasvatukseen tulee antaa eväitä medialuku- ja medialuontitaidon oppimiselle: päämääränä on oltava mediankuluttajan ja tuottajan tasa-arvoistaminen. Lasten lisäksi aikuisten, erityisesti opettajien ja vanhempien mediakasvatusta on kehitettävä, jotta he voivat olla aikuisia kasvattamilleen lapsille myös uusien medioiden maailmassa.

Lapsilla on oikeus ympäristöön, jossa päihteet eivät muodosta ongelmia. Päihteiden kysynnän vähentämisessä keskeisintä on rakentaa sellaista yhteiskuntaa, jossa taloudellinen tai henkinen ahdinko ei aja ketään päihteiden käyttäjäksi.

Kodeilla on ensisijainen vastuu lasten päihteettömän elämän turvaamisessa vapaa-aikana. ”Enemmän aikaa, vähemmän roinaa” -periaate on hyvä ohjenuora myös varhaisnuorten ja nuorten perheissä. Lapset

ja nuoret tarvitsevat vanhempiensa aikaa ja yhdessä oloa, päihteettä. Nuorisotyön tulee tarjota varhaisnuorille ja nuorille mahdollisuus viettää vapaa-aikaa ilman alkoholin tai muiden päihteiden käyttöä. Vanhempien, nuorten, koulun, oppilashuollon, nuorisotyön ja kulttuuripalveluiden yhteistyöllä voidaan tukea nuorten päihteetöntä kasvua kohti aikuisuutta. Perheille suunnatuissa tilaisuuksissa ei tule suosia alkoholin käyttöä.

Yhteiskuntarakenteet antavat raamit perheiden toiminnalle, samalla kun perheiden omat valinnat osaltaan muokkaavat näitä rakenteita. Suomessa onkin tarvetta kulttuuriseen muutosprosessiin, jonka myötä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi ymmärretään kaikkien, koko yhteiskunnan, yhteiseksi asiaksi.

Jokaisella lapsella on oikeus elää yhteiskuntamme jäsenenä omana itsenään. Lapsi on vain kerran lapsi: vanhemmilla tulee olla mahdollisuus antaa lapselleen aikaa, ei roinaa. Lapsuus ja perhe-elämä eivät saa olla kaupan.

Ehdotuksia:

- Seksistinen ja väkivaltainen mainonta on saatava pois julkisilta paikoilta.
- Mediakasvatusta on tasa-arvon lisäämiseksi annettava, paitsi lapsille varhaiskasvatuksessa ja koulussa myös heidän vanhemmilleen ja opettajilleen.

Ohjelma on hyväksytty Vihreän liiton valtuuskunnassa Imatralla 24.4.2005

Taulukko 8. Määritelmiä käytetyistä käsitteistä.

Arava-asunnot

Suomen valtio myöntää Valtion asuntorahaston (ARA) kautta kunnille tukea sosiaalisten vuokra-asuntojen tuottamiseen. ARA:n tuen tarkoituksena on alentaa rakennushankkeiden rahoituskustannuksia. Vaikka tuen asuntokohtainen arvo laskee ajan myötä, se mahdollistaa normaalia alemmat vuokrat. ARA tarjoaa sekä suoraan tuettua aravarahoitusta ja antaa lisäksi tukea yksityisten rahalaitosten myöntämille asuntolainoille. ARA rahoittaa myös asumisoikeusasuntoja.

Asumisoikeusasunto

Asumisoikeusasuminen on omistus- ja vuokra-asumisen väliin sijoittuva asuntojen hallintomuoto. Asumisoikeusasuntoon pääsee asumaan sijoittamalla asuntoon 15 % sen hankintahinnasta ja oikeus hallita asuntoa säilyy tämän jälkeen maksamalla kuukausittaista käyttövastiketta. Loput (85 %) asumisoikeustalojen rakentamis- ja tonttikustannuksista lainoitetaan valtion arava-lainalla tai korkotukilainoilla. Asumisoikeusasuminen tarjoaa suojaa markkinavuokrien nousulta ja asumisturvaa.

Avoin päiväkoti

Avoin päiväkoti on kohtauspaikka kotona lapsiaan hoitaville perheille, jonne lapsi tulee yhdessä aikuisen kanssa ja on tämän vastuulla. Avoimessa päiväkodissa lapsi saa ohjattua varhaiskasvatusta, lapset ja aikuiset voivat toimia yhdessä ja vanhemmat mahdollisuuden keskinäiseen vertaistukeen. Avoimessa päiväkodissa ei tehdä sopimusta asiakkaan ja toimintayksikön välillä.

Hyvinvointitase

Hyvinvointitase kertoo, miten kunta on onnistunut asukkaiden hyvinvoinnin edistämisessä ja mihin on paneuduttava seuraavaksi. Taseen laatimisessa käytetään hyvinvoinnin eri osa-alueita kuvaavia mittareita.

Jälkihuolto

Lastensuojelun toimenpitein sijoitettuna olevilla lapsilla on nykyisin oikeus jälkihuoltoon 21 ikävuoteen saakka. Työmuotoina käytetään esimerkiksi tukihenkilötoimintaa ja erilaisia tuetun asumisen muotoja. Usein jälkihuollon työ aloitetaan jo ennen nuoren täysi-ikäisyyttä. Jälkihuoltopalveluita järjestävät kunnat ja lastensuojelujärjestöt

Kunnallinen tai seudullinen lapsiasian valtuutettu / lapsiasiamies

Lapsiasian valtuutetun tai lapsiasiamiehen tehtäviin voi kuulua muun muassa hallinnollinen vaikuttaminen, yksiköiden välisen yhteistyön edistäminen ja konkreettinen työ lasten ja nuorten kanssa. Lapsiasian valtuutettu tai lapsiasiamies ei ole juristi eikä sosiaalityöntekijä, eikä hän korvaa vakiintuneita valitus-, neuvonta- ja vaikuttamisväyliä.

Mediakasvatus

Mediakasvatuksella kehitetään median käyttötaitoja niin viestien vastaanottamisessa kuin tuottamisessakin ja sillä lisätään ymmärrystä median asemasta ja merkityksestä. Mediakasvatus opettaa suhtautumaan kriittisesti median välittämiin sisältöihin ja kannustaa pohtimaan niihin liittyviä eettisiä ja esteettisiä arvoja.

Palveluohjaus

Palveluohjausmenettelyllä kootaan asiakkaan tarvitsema eri tahojen tuottama tuki ja palvelut sekä sovitetaan ne yhteen asiakkaan kokonaistilanteen kannalta mielekkääksi kokonaisuudeksi. Palveluohjauksen tavoitteena on, että asiakaslähtöinen työote vahvistuu erityisesti monia palveluja tarvitsevien pitkäaikaisten asiakasryhmien kohdalla.

Perhepalvelut

Lapsiperheille tarkoitettuja julkisia palveluja ovat muun muassa äitiys- ja lastenneuvolat ja muut terveyspalvelut, päivähoitopalvelut, kotipalvelu, sosiaalipalvelut kuten perhetyö, perheneuvolat, lastensuojelu ja vammaispalvelut, esiopetus, koulut, aamu- ja iltapäivätoiminta sekä lasten kulttuuri- ja liikuntapalvelut. Kuntien tuottamien julkisten palveluiden lisäksi yksityisiä perhepalveluita tuottavat erilaiset järjestöt ja muut kolmannen sektorin toimijat sekä yritykset. Markkinoilla tarjolla on erityisesti kodinsiivous- ja lastenhoitopalveluita.

Perustulo

Perustulolla tarkoitetaan jokaiselle (täysi-ikäiselle) kansalaiselle maksettavaa kuukausittaista rahasummaa, jonka muodostaa tulojen perustan ja joka ei riipu ansiotuloista. Kaikki perustulon päälle ansaitut tulot olisivat verotettavia ensimmäisestä eurosta alkaen. Koska perustulo - toisin kuin nykyinen perusturva - ei pienene tulojen kasvaessa, se tekee pientenkin lisäansioiden hankkimisen kannattavaksi. Perustuloa täydennettäisiin syyperusteisella sosiaaliturvalla.

Sijaishuolto

Sijaishuollolla tarkoitetaan huostaan otetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä oman kodin ulkopuolella. Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshoidona tai jollain muulla tavalla, esimerkiksi hoitona sairaalassa. Sijaishuolto voi olla joko lyhyt- tai pitkäaikaista.

Sukupuolivaikutusten arviointi eli suvaus

Sukupuoliarvioinnin avulla arvioidaan päätösten vaikutukset naisiin ja miehiin (tyttöihin ja poikiin). Suvaus perustuu tasa-arvolaisissa olevaan viranomaisten velvollisuuteen edistää tasa-arvoa.
www.eurofem.net/valtavirtaan/lakisuvaus.html

Vanhempainpäivärahat

Vanhempainpäivärahoja ovat Kansaneläkelaitokselta haettavat äitiys-, isyys- ja vanhempainraha. Ne korvaavat työntekijän palkkatuloja, jotka jäävät lakisääteisen vanhempainvapaan ajalta saamatta. Alle 4905 euroa vuodessa ansaitseville taataan vapaan ajalta perusturva, joka on 15,20 euroa arkipäivältä. Vanhempainpäivärahoista ja niiden määräytymisestä enemmän KELA:n sivuilla:
<http://193.209.217.5/in/internet/suomi.nsf/NET/11070111752EH?openDocument>

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on alle kouluikäisille tarjottua hoitoa, kasvatusta ja opetusta, jota toteutetaan perheissä ja yhteiskunnan järjestämänä päivähoitossa, esiopetuksessa tai muussa toiminnassa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Lapsen omaehtoisella leikillä on keskeinen osuus varhaiskasvatuksessa